

ULUSLARASI BAKALORYA
PROGRAMI TÜRKÇE A DERSİ
UZUN TEZİ

“BİR KADININ ADINI KAZANMA HİKAYESİ”

Sözcük Sayısı: 3998

Kategori: CAT1

Araştırma Konusu: Duygu Asena'nın *“Kadının Adı Yok”* adlı eserinde kadının toplumdaki konumu özgürlük baēlamında nasıl işlenmiştir?

Mayıs 2021

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ.....	2
II. GELİŞME.....	4
II.I. Aile Hayatının Kadına Etkisi.....	4
II.II. İlişkilerde Kadın.....	8
II.II.I. Evlilikte Kadın.....	8
II.II.II. Cinsellik.....	12
II.III. Kadın ve İş Hayatı.....	15
III. SONUÇ.....	20
IV. KAYNAKÇA	22

Araştırma Konusu: Duygu Asena'nın "*Kadının Adı Yok*" adlı eserinde kadının toplumdaki konumu özgürlük bağlamında nasıl işlenmiştir?

I. GİRİŞ

Tarihsel süreç boyunca kadınlar erkekler tarafından ellerinden alınmış hakları kazanabilmek adına bir savaş vermek zorunda bırakılmıştır. Bu savaşın amacı kadına dayatılmış, patriarkal bir ideolojiyle çerçevelenmiş kurallardan sıyrılmak ve eşitliğe, özgürlüğe kavuşmaktır.

Kadının Adı Yok adlı eser incelendiği zaman eserin kurgusunun Asena'nın hayatı ile paralellikler taşıdığı görülmüştür. Babasının tutucu tavrı, kardeşinin yaşam öyküsü, gazeteden atılışı, evli bir adama aşık olması, genel müdür olması, gazeteye '*güzelliği sayesinde*' alınması gibi benzerlikler yazarın hayatı-eser bağlamı göze alındığında odak figürün yaşadığı zorlukların, özgürlük ve sevgi kavramlarının evriminin bizzat Duygu Asena tarafından yaşandığını bizlere düşündürürken eser boyunca verilmeye çalışılan sosyal mesajların önemini, gerçekçiliğini bir kere daha pekiştirmiştir.

Ulusal Tez Merkezi'nde Kadının Adı Yok adlı eser için 6 kayıt bulunmuş, bunların 5'i eserin filme uyarlanmış hali üzerine ve sadece bir tanesinin kitabın kendisine odaklı bir şekilde yazıldığı sonucuna varılmıştır. Feminist¹ açıdan daha önce değerlendirilmesine karşın eser hakkında daha önce kadın özgürlüğünü odağa alan bir çalışmaya yer verilmemiştir. Eserin konusunun ataerkil toplumun kurduğu baskıları yıkmaya çalışan, sorgulayan bir kadının özgürlüğüne kavuşmaya çalışma hikayesi olduğu ve kadınların özgürlüğüne kavuşabilmek adına

¹ Topkara, E.T. (2016). "*Duygu Asena'nın "Kadının Adı Yok" Adlı Eserine Feminist Bir Yaklaşım*". Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, (Sayfa 2-3).

çalışmalarını sürdürmüş bir yazarın hayatı ile çoklu paralellikler göstermesi nedeniyle özgürlük bağlamına odaklanmamanın bir eksiklik doğurduğu sonucuna varılmıştır. Bu yüzden bu tezin hedefi bu eksikliği kapatmak ve Kadının Adı Yok adlı eseri özgürlük bağlamında incelemek olarak belirlenmiştir.

Kürtaj, kadın cinselliği, bekaret, evlilik, kariyer, aldatmak, aile hayatı gibi kavramlara eser boyunca ağırlık verilmesi ve eserin kurgusunda yer alan her olayın amacının özgürlükle olan yakından olan ilişkisi sebebi ile kadının toplumdaki konumunun özgürlük bağlamında üç ana başlıkta incelenmesinde karar kılınmıştır. Aile Hayatında Kadın, İlişkilerde Kadın, İş Hayatında Kadın olmak üzere ana başlıklarının verilen kavramlar için bir şemsiye işlevi görmesi hedeflenmiştir. Bu şekilde yazarın eserinde de amaçladığı gibi ataerkil toplumun kadının tüm hayatına olan etkisini görmemiz sağlanacaktır. Romantik ilişkilerin fazla geniş bir inceleme alanı sunması ve bu tezde özgürlükle en etkin iletişimde olan izlekleri inceleyebilmek adına bu başlık Evlilik ve Cinsellik olarak iki yan başlığa ayrılacaktır. Bu tez odak figürün hayatı boyunca kurduğu ilişkiler, kurgu ve anlatım teknikleri üzerinden özgürlük bağlamında işlenecektir.

II. GELİŞME

II.I. Aile Hayatının Kadına Etkisi

Ataerkil toplumun ilk tohumları; ailelerin toplumca belirlenmiş cinsiyetçi kural ve ideolojileri çocuklarını yetiştirmede bir yol gösterici olarak kullanmalarıyla atılır. Adı eserin sonuna kadar belirtilmeyen odak figür bu kuralları izleyen bir ailede büyümüştür. Ailesine sevgi göstermeyen ve baskıcı bir karaktere sahip olan odak figürün babası ailesindeki tüm kadın figürlerin özgürlüklerini erkeklerden uzak kalmaları adına ellerinden almıştır. Eser boyunca odak figürün annesi bu kısıtlamalara karşı bir duruş sergilememiş küçükken kendi ailesi tarafından ona dayatılan cinsiyetçi düşünce yapısını bilinçsizce kendi kızına aşılarmıştır. Odak figürün babasının, odak figürü sevgisiz bir ev ortamına yaptığı kısıtlamalarla hapsedmesi ve annesinin bu durumun bilincinde olmaması odak figürü özgürlük ve sevgi kavramlarına aç bırakmış onu bir arayışa sürüklemiştir. Odak figürün aile hayatının kendisinde yaratmış olduğu bu eksiklikler ve yarattığı sonuçlar eserde; baba-kız, baba-ane ilişkisinin odak figür üzerinde etkisi, bilinç akışı ve *sarı kanarya* leitmotive üzerinden okura aktarılmıştır.

Odak figürün babasının ataerkil toplumun yaratmış olduğu “güçlü erkek duygularını göstermez” algısına olan inancı onun kızlarıyla sevgisiz ve soğuk bir ilişki kurmasına sebep olmuştur. Toplum tarafından idealleştirilmiş ve koşulsuz olarak adlandırılan ebeveyn sevgisinin odak figürün hayatındaki eksikliği onu bir erkeğin sevgisine bağımlı hale getirmiştir. Hayatı boyunca bu eksiklik sebebiyle içinde oluşmuş boşluğu ilişkiden ilişkiye atlayarak kapamaya

çalışacak olan odak figür bu sorunu babasının ona küçüklüğünde “*sarı kanaryam*” şeklinde seslendiğini ve aile evinden ayrılışı ardından babası tarafından alınan sarı kanaryayı öğrenmesi ardından bir iç monolog halinde okura aktarılır. “*Ben böyle..kaskatı..okşanmaya muhtaç..hiç neşelenmeyen...gülmeyen..ben,böyle kaskatı...biri bana sarılsa,biri saçımı okşasa diye bekleyen yavru kediler gibi... Ah baba... babacığım..*”(Asena, 65) Babasından göremediği sevginin, odak figürü hayatı boyunca bir erkeğin sevgisine muhtaç bıraktığını aktaran bu cümleler *biri* sözcüğüyle aile hayatında oluşan bu eksikliğin sadece babayala sınırlı kalmadığını tekrar vurgulamıştır. Bu eksikliği doldurma çabası odak figürün hayatının yarısında sürekli bir romantik ilişkide bulunmasından gözlemlenebilir. İç monologda odak figürün artık ailesiyle birlikte yaşamamasına rağmen geçmiş zaman ekini kullanmamış olması babanın, odak figürün aile hayatında yarattığı boşluğun yaşam boyu taşınması gereken bir eksiklik olduğu düşüncesini desteklemektedir. Babanın, odak figüre olan sevgisini ifade ederken kullandığı hitap biçiminin kafese hapsedilerek özgürlüğü elinden alınmış bir kanarya olması, toplumca özgürlük ile özdeşleştirilmiş kuş figürünü odak figürle bağdaştırarak kadının erkekler tarafından eve hapsedilmesinin, bir kanaryanın kafese hapsedilmesi kadar doğaya aykırı bir durum olduğu şeklinde yorumlanabilir. Babanın, odak figürün yüzüne karşı hiçbir zaman bu hitap biçimini kullanmamış olması ataerkil toplumun erkek figürlerinin üzerinde kurduğu erkek duygularını göstermez algısının gerçekliğini kanıtlarken, kurgudaki bu seçim baba-kız ilişkisindeki sevgi eksikliğinin kızın hayatına olan negatif etkisini okurun gözlemleyebilmesini sağlamıştır.

Odak figürün babası, eşinin hayatını, ataerkil toplumca belirlenmiş kadının görevlerini temel olarak oluşturduğu kurullarla kontrolü altına almıştır. Eşinin giyinişi, insanlarla iletişimi, sosyal hayatı gibi yaşamın önemli parçalarında kısıtlamalar yapan odak figürün babası hayatını

özgürce sürdürmeye devam etmiştir. Bu sorun eserde odak figürün, babası ve annesinin en yakın arkadaşı Gülriz arasında geçen yasak ilişkiyi öğrenişyle okura aktarılır. Odak figür bu yasak ilişkiyi öğrenmesinin ardından babasını “ (...) *kadına dünyayı dar eden, kendisi her yerde, her zaman özgürce eğlenen (..)*” (Asena, 41) olarak tanımlar. Odak figürün bilinç akışında verilen bu tanımlamada *kadın* sözcüğü ailedeki cinsiyetçi çifte standartların ilk farkındalığının oluştuğunun bir göstergesidir. Annesine bu durumu anlatmakta kararsız kalan odak figür bilinç akışında bizlere seçimini ve nedenini aktarır. *“Bunu anneme söylesem iyice mutsuz olacak...ve gidemeyecek...gidecek bir yeri yok...çalışamayacak...çalışamaz... Gidebilseydi eğer bunu ona söylerdim...ama gidemeyecek ve söylemeyeceğim.”*(Asena, 42) Ataerkil toplumun kadınların eğitim almasını, işe girmesini engelleyerek erkeğe bağımlı kıldığını vurgulayan bu cümleler odak figürün, annesinin ekonomik özgürlüğe sahip olmadığı için babası olmadan hayatını sürdüremeyeceğinin farkında olduğunu gösterir. Odak figürün aile yapısında gözlemlediği bu durum onun ekonomik özgürlüğün kendi bağımsızlığındaki önemini daha iyi kavramasına neden olmuştur.

Odak figür ekonomik özgürlüğün, bireyin özgürlüğündeki önemini ilk defa küçük yaşta babasının annesine olan hükmünü parayla ilişkilendirmesiyle fark etmiştir. Babasının annesine olan kısıtlayıcı tutumunu her iki ebeveyni tarafından görmesi odak figürü bir kaçış aramaya itmiş, çözümünü parada bulmuştur. *“Babamın çok parası var, annemin yok, bizim de yok, hepimize babam para veriyor. Sanırım parayı o verdiği için her şeye karışıyor, para çok önemli.”* (Asena, 11) Ailesi tarafından özgürlüğünü kısıtlayan kurallardan kaçış yolu araması nedeniyle etrafında yaşanan olayları yaşıtlarına göre daha dikkatli incelemeye başlayan odak figürün özgürlükte paranın önemini anlaması onun erken yaşta diğer kadınların aksine evliliğin kadını aile

baskısından kurtarıırken eşinin koyacağı yeni kurallarla daha kısıtlayıcı bir hayata sahip olacağıının farkındalığına ulaştırmıştır. Ancak bu farkındalık yaşı ve hayata dair deneyimsizliği nedeniyle odak figürün evliliğinden boşanmasına kadar bilincinde bir yer edinmemiştir.

Odak figürün evlilik kavramını ilk defa gözlemlediği anne ve baba arasındaki ilişkideki problemler onun evliliğe karşı negatif bir bakış açısı oluşturmaya neden olurken, kız kardeşi ve kocasının ilişkisindeki kusurları öğrenmesi onun bu kurumundan tamamen soğumasına sebep olmuştur. İkilinin bu süreç içinde çocuk sahibi olması nedeniyle odak figürün kız kardeşinin üniversiteyi bırakması, onun ekonomik özgürlüğünü elinden almış ve eşiyile boşanmasını neredeyse imkansızlaştırmıştır. Bu durum odak figürün ilk olarak anne ve babasının ilişkisinde fark ettiği, evlilik ilişkilerinde kadının erkeğe karşı ekonomik açıdan zayıf olduğu için özgürlüklerini kaybettiği düşüncesini güçlendirmiş, odak figürün kariyer sahibi olma isteğini arttırmıştır. Ancak odak figürün özgürlüğü ekonomik güçle ilişkilendirmesi sevgilisinin Avrupa'ya gidişi ve babasının onu kız olduğu için Avrupa'ya göndermemesiyle bir sekteye uğrayacaktır. Odak figürün, babasından dil öğrenmek ve sevgilisiyle birlikte olabilmek için Avrupa'ya gitme isteğine *"Ah, bir oğlum olsaydı, ona neler neler yapardım, Londra'ya yollardım, Paris'e de ... İşimi de ona bırakırdım."* (Asena,58) cevabını almıştır. Odak figürün, babası tarafından özgürlüğüne getirilmiş kısıtlamalara Avrupa'ya gitmesinin engellenmesinin eklenmesiyle onun başkalarının kurallarına uymadan hareket edebilme ihtiyacını babasından uzak bir yere gitmekte bulmuştur. Evindeki soğuk ve kısıtlayıcı ortamdan kaçışı ekonomik özgürlük yerine, uzam değişikliğiyle bağdaştırması odak figürün Gürkan'la evlenmesine neden olmuştur. Hayatında gözlemlediği erkeklerden farklı olan Gürkan'ın odak figüre Avrupa'ya gitmeyi teklif etmesi onun

babası gibi kısıtlayıcı, kuralcı bir erkek olmaksızın ona bağımsızlığını verecek, modern bir erkek olduğu fikrini aşmıştır. Odak figürün bu evliliği gerçekleştirme sebebi evde yaşadığı kısıtlamalardan dolayı kaybettiği özgürlüğünü kazanabileceğini düşünmesidir. Bu düşünce odak figürün Gürkan'ın; kıskançlığın, sahiplik isteğinin bir ürünü olduğunu düşündüğü için yanlış bulduğunu öğrenmesiyle güçlenmiş, ev hayatında diğer erkeklerden korunma adı altında hayatına getirilen kısıtlamaları kendi evliliğinde yaşamayacağına inanmıştır. Odak figürün babasının “gelenekçi” tutumuna zıt “modern” bir erkek olan Gürkan, odak figürün evliliğe karşı negatif tutumunu değiştirmiştir.

II.II İlişkilerde Kadın

II.II.I. Evlilikte Kadın

Eserde evlilik kurumunun kadının hayatına olan etkisi iki farklı boyutta gelenekçi ve modern olmak üzere ele alınmıştır. Odak figürün kız kardeşinin evliliği Türk toplumunun geleneksel evliliklerine bir örnek olarak sunulabilir. Aile içindeki rol dağılımı, ataerkil toplumun kurallarıyla uyumlu olmak üzere odak figürün kız kardeşi çocuklara bakmak, ev işlerini yapmak, eserde tiyatrocu olarak geçen eşiyse eve para getirmekle sorumludur. Evliliklerinin başında kibar ve entelektüel bir karaktere sahip olan tiyatrocu zaman geçtikçe değişmiştir. Eve sarhoş gelmeye, odak figürün kız kardeşinin hayatına kısıtlamalar getirmeye başlamıştır. Kendisinin arkadaşlarıyla gittiği organizasyonlara “ (...) *tiyatrocular pis insanlar (...)*” (Asena, 55) bahanesiyle onu götürmemekle beraber fakülteye gitmesini “*Senin yerin artık evin, ne işin var elin itlerinin arasında.*”(Asena, 56) şeklindeki söylemleriyle engel olan tiyatrocu eşini tamamen eve hapsedmiş,

özgürlüğünü elinden almıştır. Tiyatroçunun eşine karşı getirdiği kısıtlamaların arkasında evlilikte kadının erkeklere hizmet etmesi gerektiği algısı yattığını “*Takacaksın kadına iki çocuk, oturacaksın evde, ondan sonra gel keyfim gel...*”(Asena,56) söyleminden anlamak mümkündür. Bu cümleler çocukların kadınları evliliklerine bağlayan bir faktör olduğu ve toplumda erkeklerin bu durumu avantajlarına kullanarak eşlerini tamamen kendilerine bağımlı bıraktıklarını gösterirken, odak figürün kız kardeşinin Nejat ile olan nişanını artık onu sevmediği için sonlandırabiliyorken tiyatrocuyla olan ilişkisinde artık çocukları olduğu ve eğitimine devam edemeyeceği için ayırlamaması bu sorunu vurgulamaktadır.

Odak figürün hayatında gözlemlediği evliliklerin ardından edindiği negatif bakış açısının Gürkan’la değişmesinin sebeplerinden biri onun kendisine diğer erkeklerin aksine bağımsızlığını vereceğini düşünmesidir. Odak figürün Gürkan’dan etkilenmesinin bir diğer sebebi ise onu hayatında gözlemlediği diğer erkekler gibi metalaştırmayacağına ona onun sahibi gibi davranmayacağına inanmasıdır. Babası ve kız kardeşinin kocasının aksine diğer erkeklerden kendisini kıskanmayacak bir erkeğin hayatına girmesi evliliklerinin hayatında gözlemlediklerinden daha farklı olacağına odak figüre inandırmıştır. Ancak Gürkan’ın “modern” erkek profili odak figürün gözünde silinmeye ilk defa balayında başlayacak ve ona özgürlüğün sadece kendisi tarafından kazanabileceğini öğretecek farkındalık sürecinin başlamasına neden olacaktır. Bu farkındalık süreci odak figürün eşine Ci-Ci yerine Gürkan şeklinde seslenmesine başlaması üzerinden gözlemlenebilir. Seslenişteki bu değişimin ardında odak figürün Ci-Ci’nin Gürkan tarafından yaratılmış “modern” veya “Avrupalı” erkek portresinin aslında “geleneksel” bir Türk erkeğinden farksız olduğunu anlaması yatar.

Bekaretini evliliğine kadar saklayan odak figür, Ci-Ci'yle balayında yaşadıkları ilk cinsel ilişkisinde onun kıskançlık duygusuna inanmayış sebebinin bir insana sahip olma isteğinin yanlış olduğunu düşünmesinden kaynaklanmadığını Ci-Ci'nin ilk birliktelikleri öncesinde “*İşte birazdan benimsin.*” (Asena, 62) sözleriyle anlayacaktır. Kadının bekaretinin kocasına ait olduğunu öğreten ve kadının cinsel özgürlüğünü kısıtlayan ataerkil toplum yapısının izlerini taşıyan bu söylem Ci-Ci'nin bir insana sahip olmak hakkındaki düşünceleriyle çelişmektedir. Bu söylem Gürkan'ın çizmiş olduğu “modern” erkek karakterinin gerçek olmadığına dair bir önseme ve odak figürün farkındalık süreci için bir başlangıç noktasıdır.

Odak figürün ilk cinsel deneyiminin ardından kurduğu “*Allah kahretsin tüm aşk romanlarının canı cehenneme.*” (Asena, 63) cümlesi, ataerkil toplumun yarattığı bir illüzyonu eleştirir. Bu hayal kırıklığının ardından okur eser boyunca sıkça kullanılan parantez içinde verilmiş bir bilinç akışıyla karşılaşır. Kocasının onun da zevk alıp almadığını sormasının ardından ortaya çıkan bu ayrı bilinç akışı aslında bastırılmış gerçeklerden oluşur. Figürün dış konuşmalarına göre daha agresif, gerçekçi ve dolambaçsız olan bu cümleler toplum tarafından onaylanmayan, ataerkil ideolojiyle kontrast içinde olan düşüncelerdir. Bu yüzden bilinç akışının içinde direk verilmektense parantez içinde verilmesi tercih edilmiş, kahraman anlatıcının düşünceleri bu teknikle aktarılmıştır. Odak figürün ilk defa ataerkil toplumun düşünce yapısına karşıt düşüncelerinin bu ilişki ardından çıkmasının arkasında küçüklüğünden beri ailesi ve çevresi tarafından bekaretin kutsallaştırılmış olması yatar. Odak figürün hayatına erkeklerle iletişime geçmemesi için getirilen bütün sınırlamaların arkasında kadınların evlenmesi ve evlenirken bekaretlerini kaybetmemiş olmaları gerektiği algısının yatması ve medya tarafından romantikleştirilirken ilk cinsel ilişkinin beklemeye değer olduğu fikrinin gerçekle herhangi bir

paralellik taşımaması odak figürün düşüncelerinin yüzeye çıkmasına neden olmuştur. Odak figürün toplumun yarattığı evlilikte kadına her zaman mutluluk getirir algısının gerçekte uyuşmadığının farkına varmasını sağlayan bir diğer olay; eşinin hamile kalmasını olumlu karşılamaması ve çocuğu istememesidir.

Masallar, masallar... Pamuk Prensesli Külkedili masallar..Başında kurdelesini, uzun kirpikleriyle prenslerini bekleyen kızlar...Ve prensler.....Masallar, Romanlar...Filmler...Dört duvar arasında mutluluk simgesi kadınlar, donuk bakışlı, gülümsemesiz anneler.....Hep uyanış, hep uyanışla mı geçecek ömrüm?" (Asena,69)

Bu sözlerde prensesler toplumun yaratmış olduğu kadın en çok evliyken mutludur algısına inanan kadınları sembolize etmektedir. *Başında kurdelesini, uzun kirpikleriyle* kelimeleri toplumun kadınları erkeklerle evlenebilmeleri adına göze hitap edecek biçimde hazırladığını vurgulama amacıyla kullanılmıştır. Anlatıcı bu cümlelerde prensesin annesine kraliçe dememiştir çünkü anne olmuş kadınların her zaman toplumun yarattığı masallarla alakası olmadığını çoktan anlamıştır. Odak figürün prenseslikten uyanarak evliliğin gerçekte ne olduğunu farkındalığına varması hamile kalmasının ardından gerçekleşmesi bu çıkarımı desteklemektedir. Bu uyanış odak figürün çocuğunu aldırması ardından cinsiyetçi rol dağılımına göre dağıtılmış görevlerini gerçekleştirilmeye ve özgürlüğün bir erkek tarafından verilmeyen kendisinin kazanması gereken bir şey olduğunu anlaması için başlangıçtır. Ataerkil topluma karşı gerçekleştirdiği ilk somut ve sadece bilinç akışında kalmamış eylemler, evliliğiyle başlayan farkındalık sürecini tamamlayarak odak figürün özgürlük arayışının *ışık* adı altında somutlaşmasına neden olmuştur.

Işık, evliliğin ilerleyen zamanlarında çiftin maddi açıdan zenginleşirken duygusal açıdan fakirleşerek toplumun ideal evlilik kalıbında üst bir statüye yaklaşmasıyla odak figürün eşinin baba olma isteğine karşı çıkabilmesini sağlayacaktır. Bu isteğin üzerine bilinç akışında paragraflarca sürecek olan, bir anne olarak ataerkil toplumun ideal kadın kavramı tanımına uymanın tüm olumsuzlukları okura sunulmuştur. Eserde bilinç akışında verilen diğer farkına varışların aksine herhangi bir üç nokta kullanılmamış olması ilk defa odak figürün salt bir biçimde ataerkil topluma karşıt duyguları kendine açmasından kaynaklanmaktadır. Söylenemeyen cümlelerin ardından Gürkan'ın *"Neden susuyorsun, doğurmak istemiyor musun yani."* (Asena,114) sorusuna *"Susmuyorum, doğurmayacağım, sen benim çocuğumun babası olmayacaksın, asla."* (Asena,114) cümleleriyle yanıt vermesi ilk defa sözlere dökülmüş ve eyleme geçecek bir direnişinin başlangıcının habercisidir. Ancak bu isteğe odak figürün bilinç akışında ve diyalogda verilen cevapların uzunlukları karşılaştırıldığında odak figürün ataerkil topluma ters düşen düşüncelerini hala salt bir biçimde dışarı yansıtamadığı anlaşılır.

II.II.II Cinsellik

Cinselliğin toplumsal yaşam boyunca konuşması tabu bir konu olması ailelerin çocuklara cinsel kimlikleri hakkında eğitim vermekten kaçınmasına ve bu görevi ataerkil toplumun devralmasına neden olmuştur. Üstü kapalı bir biçimde erkeğe cinselliğin güç olduğu öğretilirken kadına utanç ve gizlilik kaynağı olmasına neden olan toplum yapısı odak figürün hayatında daha ergenliğe girmeden önce boy gösterir.

Henüz ilkokula gitmeye başlamadan önce, göğüslerinin yeni yeni gelişmeye başlamasıyla bakkaldan eve dönüşünde ilk sözlü tacizine uğrayan odak figür bu durumu annesine anlattığında aldığı tepki *"Bir daha sizi hiçbir yere yollamam. Babanız duymasın."* (Asena,14) olmuştur. Annesi bu durumu kocasına anlatarak sözlü tacizde bulunan erkeklerle konuşma tercihinde bulunmak yerine çözümü kızının hatası olmamasına rağmen dışarı çıkmasını engellemekte bulması ataerkil toplumda kadının elinde olmayan fizyolojik gelişmelerin erkekler tarafından objeleştirilmesi sebebiyle özgürlüklerinden oldukları mesajını okuyucuya aktarmıştır. Eserde odak figür büyüdükçe erkeklerin ilgisini çeken fiziksel özelliklerinin gelişimi, ailesinin ona pantolon giymesini yasaklaması, sokağa çıkmasına engel olması gibi özgürlüğüne engel olan eylemlerle saklanmaya çalışılmıştır. Küçük yaşta fiziksel özelliklerini kapatarak odak figüre öğretilmiş cinsel kimlik kavramının etkileri odak figürün Erhan'la olan ilk cinsel yakınlaşmasında okura aktarılmıştır. Erhan, karşısında rahatlıkla soyunurken odak figürün kıyafetleri ve vücuduyla cinsel organlarını kapatmaya çalışması toplum tarafından cinsiyetçi bir biçimde öğretilmiş cinsel kimliğin yansımasıdır. Odak figüre küçüklüğünden beri fiziksel özelliklerinin kapatarak kendisini koruması gerektiğinin öğretilmesi onun kendi vücudu ve cinsellikten utanmasına, Erhan'sa bir erkek olduğu için güçle özdeşleştirilmiş cinsel kimliğiyle gurur duymasına neden olmuştur.

Toplumun kadınlara kendilerini saklamayı öğretmesi sadece fiziksel özellikleri için geçerli değildir. Kadınlarda her ay görülen regl döngüsünün erkekler tarafından kadınların güçsüz olduğuna dair bir bahane olarak sunulması kadınları tekrar yaratılışlarının bir parçası olan özelliğini saklamaya zorlamıştır. Odak figür ve annesi arasında geçen diyalogda regl olmak ve sünnet olmak arasındaki benzerlik ve farklara yer verilir. Odak figürün küçük yaşı nedeniyle sorgulama ve merak duygularının ağır bastığı diyalog retorik sorularla okuyucuyu bu konu

hakkında düşünmeye itmiştir. Aynı zamanda toplumun kurallarını henüz algılamamış olan odak figürün filtresiz bir biçimde düşüncelerini paylaştığını görülür.

" Neden onlar büyüdüler diye düşün yapıyorlar, hediyeler alıyorlar, biz büyüyünce neden kimse bilmiyor, hediye getirmiyor? Ayıp canım. Artık adet gördük diye de hediye mi gelirmiş. Senin alt tarafından kime ne? Sünnette ne oluyor peki, pipi alt tarafta değil mi? Anne, ben adet filan olmayacağım. Olursam da büyüdüğümü herkese ilan edeceğim." (Asena,26)

İçselleştirilmiş mizojinizmin izlerini taşıyan bu cümleler annenin ataerkil toplum tarafından yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak odak figür küçük yaşının getirdiği cinsiyetçi kurallara yabancılıkla erkeği yücelten bu geleneği sorgulamaya devam etmiştir. Anneye göre regl olmak kadın olmak demektir. Bir kadının ancak cinsiyetçi rol dağılımlarında dayatılmış anne olma görevine hazır olduğu zaman kadın olabildiğini ima eden bu cümle toplumca cinselliğin tabu olarak görülmesinin sebeplerinden birinin altını çizmiştir. Annenin bu düşünce yapısına rağmen odak figürün Gürkan'ın çocuğunu doğurmayı reddetmesi ve geleneksel ev kadınlara dayatılmış görevleri yerine getirmeyi içselleştirememesi onun toplumun cinsiyetçi kurallarının farkında olmanın yanı sıra kendi özgürlüğünü kazanmak adına toplumdaki diğer kadınlardan ayrıldığını okuyucuya aktarır. Kadınlara cinsel kimliklerinin oluşmaya başladığı sırada bunları gizlemeyi öğretirken, aynı durumun erkekler için kutlama sebebi olmasının eleştirildiği bu satırlar küçüklükte ekilen ilk cinsiyetçi yaklaşımın tohumlarını okura aktarır. İlk defa regl olan odak figür söylediklerinin aksinde bir tavır sergiler. Halasının *"Aman da aman benim kızım büyümüş de aybaşı bile olmuş."* (Asena,27) sözleri ve tüm akrabalarının ona gülerek bakması ardından odasına kaçıp ağlayan odak figür daha önce söylediği gibi bir kutlama yapmamış tam tersine yüzü

kızarmış, büyümesinden utanmıştır. Toplumda sünnet oldukları için sırtları sıvazlanan erkeklerin aksine ailesinden aldığı alaylı tavır ailenin ve toplumun kadınları cinsel kimliğinden utanmasındaki rolü vurgulanmıştır.

Odak figür toplumun kadın cinsellikten utanmalıdır algısını ancak evliliğinin sonlarına doğru yıkabilmiştir. *“Her yeri görmek, herkese aşık olmak istiyorum..Göreceksin bak herkesle birlikte olacağım, ben istemesem bile, beni isteyenlerle de birlikte olacağım..”*(Asena 117) Gürkan’la olan evliliğinde sevginin tamamen yok oluşunun farkındalığının dışında hayatında yaşanan diğer problemlerle savaşın verdiği bir yorgunluğun sonucunda odak figür ve Gürkan arasında geçen bu diyalog odak figürün gelecekteki hayatında cinsellikte olduğu gibi yaşamının her alanında da hiçbir kısıtlama olmadan yaşamak istediğini anlatır. Bu durum okura odak figürün diğer kadınlar gibi her cinsel ilişkide erkeklerin aksine damgalanması ve kınanmasının yaşam kalitesini etkileyen faktörlerden biri olduğunu aktarır. Bu farkındalığın ardından odak figürün tamamen özgür olabilmek adına sadece ekonomik özgürlüğüne kavuşması gerekecektir.

II.III. Kadın ve İş Hayatı

Babası odak figürün cinsiyeti nedeniyle okumak yerine evleneceğini düşündüğü için onun eğitim hayatına yatırım yapmak istememiştir. Bu durum ataerkil toplumda kadınların görevlerini yerine getirmesi için önemli bir faktör olan para kavramının altını çizmiştir. Babasının bu düşüncesinin aksine odak figür üniversite eğitimini tamamlamıştır. Evliliği sırasında toplumun yarattığı ideal evlilik kavramının var olmadığını anlamasının ardından küçüklüğünde önemini yaşının yettiğince kavradığı ekonomik özgürlüğünü kazanabilmek adına işe girerek cinsiyetçi

kuramları kendi hayatında yıkmıştır. Bu çabasında kocası tarafından küçük görülen odak figür her ne kadar kendi ayakları üzerinde durabilmek için çabalasa da çevresi tarafından “iş yerinde kimi etkilemeye çalışıyorsun” gibi sorularla karşılaşmıştır. Bunun sebebi toplumda kadının yaptığı her hareketin bir insanı etkileme üzerine kurulu olduğuna dayalı algı ve kadınların iş yerlerinde objeleştirilmesidir.

İlk işine girdiğinde odak figürün erkek çalışanlar tarafından kadın olmanın kolaylığı, güzellikle bile istedikleri işe girebilecekleri hakkında eleştirilere tabi tutulması iş yerinde kadının sadece erkeklerin işlerinden kafasını dağıtabilmesi için bulunduğu düşüncesini vurgulamıştır. Bu düşünce odak figür terfi aldığında patronuyla ilişkiye girmekle suçlanmasıyla pekiştirilecektir. Kurgudaki bu seçimin amacı erkeklerin gözünde kadınların ancak cinselliklerini kullanarak bir işte başarılı olabileceklerini düşünmelerini vurgulamaktır. Bu durum tekrar kadının iş yerlerinde objeleştirilmesine örnek olarak verilebilir. Kadın erkeğin aksine bu tür suçlamalardan sıyrılabilme adına iş yerinde konuştuğu insanlara, giydiği kıyafetlere dikkat etme zorunluluğundadır. İşine başladığı ilk gün odak figürün insanlara en az çekici gelen kıyafeti seçebilmek adına yaşadığı ikilem bu sorunu vurgulamıştır.

Odak figür neredeyse sonuna geldiği evliliği sırasında iş yerinde tanıştığı ve başka bir kadınla evli olan Mehmet’le bir ilişkiye başlar. Diğer insanlardan bu ilişkiyi saklamamayı tercih eden ikili iş yerinde tepki toplamış, Mehmet’in işini bırakmasına neden olmuştur. Odak figürün aksine Mehmet’in işini rahatça bırakabilmesinin ardında kadınların iş dünyasında erkekler kadar kolay yer edinmemesi yatar. Kadınların fizyolojik özellikleri ve ataerkil toplumun kadına dair

yarattığı benevolent sexism² içerikli izlenim onların iş dünyasında erkekler tarafından hafife alınmalarına neden olması okura bu olay üzerinden aktarılmıştır. Mehmet'in işinden ayrılmasının ardından patronun odak figürü işinden atması bu durumun iş yerine yansımadasa patriarkal toplumun ahlak çerçevesinde yarattığı bir problem olduğu düşüncesini okura sunmaktadır. İş yerindeki insanların bu ilişkiyi öğrendiklerinde Mehmet'in sırtını sıvazlarken odak figürle olan iletişimlerini kesmeleri problemin iş hayatıyla ilgili olmaktansa kadının toplumsal rolünden çıkarak eşine olan koşulsuz sadakatini yerine getirmemesinin kadının toplum tarafından dışlanmasına neden olduğunu vurgulamaktır. Bu sorun eserde odak figürün patronunun da başka kadınlarla ilişkiye girdiği gerçeğinin gündeme getirilmesiyle eleştirilmiştir.

“İşyerlerinde birbiriyle ilişki kuran bir sürü insan var ama işine son verilenler, suçlananlar, hakaret görenler, damgalananlar hep kadınlar oluyor. Yalnızca patronların ilişki kurdukları köle kızlar işten atılmıyor. Onları bizi yargılama, suçlama, ezme, sömürme, işten atma, damgalama hakkını kim vermiş? (Biz.)” (Asena,133)

Patronunun odak figürle aynı davranışı sergilemesine rağmen iş yerinden herhangi bir tepki çekmemesi aldatan erkek ve aldatan kadına olan tavırlardaki çifte standardı okura yansıtmıştır. İş yerlerinde de görülen cinsiyet eşitsizliğini bilinç akışında verilen bu retorik soru baskılanmış bilinçaltı tarafından cevaplandırılmıştır. İçselleştirilmiş mizojinizm nedeniyle bugüne kadar yaşanan tüm haksızlıklarda kadının sessiz kalması, toplum tarafından verilen görevlere boyun eğmeleri gibi kadının toplumdaki yaşamını zorlaştıran olaylarda kadının da bir parmağı

² Dastagir, A.E.D.(2017, 16 March). *A Feminist Glossary Because We Didn't All Major In Gender Studies.*

olduğuna vurgu yapılan bu cümleler aslında verilen bu hakkın tekrar kadın tarafından ellerinden alınabileceği fikrini okura aşılabilir.

İşinden ayrılışının ardından başka bir şirkette genel müdür olan odak figür herhangi bir erkeğin yüzleşmek zorunda kalmadığı şartlar altında özgürlüğe ulaşabilmek adına bu mevkiye gelmesine karşıt hala kısıtlamaların içinde hayatını sürdürmeye çalıştığı görülür.

"Peki size yapılıyor mu bir iş yolculuğuna çıktığınızda bu gibi şeyler? Otellerde, otobüslerde, uçaklarda, size tuhaf bir yaratık, bir orospu, bir nesne gözüyle bakılıyor mu? Kalçanızı ellemeye, bacağınızı, göğsünüzü görmeye çalışıyor mu..., hafif gibi olmamak için, yüksek sesle gülmek... ciddi olmak, iş adamı olduğunuzu kanıtlamak için uğraşmak zorunda mısınız? ' Yooo! 'diyorlar.'" (Asena, 179)

Odak figür hayatı boyunca karşılaştığı engeller, yaptığı gözlemler ile oluşturduğu özgürlük tanımına uygun bir hayat sürdürmektedir. Bir erkeğin bağımsız olması için gerekli olan ekonomik özgürlük, bekar hayatı, iyi bir kariyer gibi özelliklere sahip olan odak figür cinsiyeti yüzünden hala özgürlüğüne kavuşamamıştır. Toplum içinde kendisinin diğer kadınlardan farklı olduğunu, erkeklerle eşit konumda olduğunu kanıtlamak zorunda bırakılması ona kadınların erkeklerden düşük konumda görülmesinin tek sebebinin cinsiyeti olduğunu göstermiştir. Erkeklerin kendilerinin saygı değer olduklarını kanıtlamak için bir savaş vermemesi onların kadınlarla empati yapabilmelerine engel olduğunu aktaran bu diyalog, odak figürün hayatı boyunca yaptığı gözlemler ve yüzleştiği güçlüklerden çıkardığı derslerle oluşturduğu özgürlük tanımını bir kez daha değiştirmesine neden olacaktır. Ataerki toplumun yetiştirdiği bir jenerasyonda bir kadının

erkeklerle eş bir bağımsızlığa sahip olabilir düşüncesine rastlamanın neredeyse imkansız olması odak figürü özgürlüğünü uyum ve ahenkte bulmasına neden olacaktır. Evlilikte ve ona sahip olmak isteyen eski sevgilileriyle soğuduğu aşkı kendi kariyerine devam ederken, herhangi bir evlilik beklentisi olmadan sürdüreceği Aydın'da bulmuş özgürlük ve sevgi arasındaki uyumu bulması onun özgürlüğüne gerçekten kavuştuğunu eserin sonunda okura kanıtlayacaktır.

III.SONUÇ

Eserin üç ana başlıkta odak figürün hayatında kurduğu ve gözlemlediği farklı ilişkilerin kendisinin özgürlük arayışındaki etkisi incelenmiştir. İnsanlarla kurduğu her ilişkide kendi özgürlüğüne sahip olmasını sağlayacak yolculuğuna bir adım daha yaklaşmış, yaptığı her seçimde ataerkil toplum düzeninde kadın algısına karşıt bir duruş sergilemiştir. Odak figür bu yolculukta ataerkil topluma karşıt düşüncelerinin ortaya çıkışı henüz hayata karşı daha deneyimsizken baskılanmış bir halde parantez içine bilinç akışından ayrı bir biçimde verilirken eser ilerledikçe ve odak figür daha çok zorlukla başa çıktıkça düşünceleri diyaloglara, eylemlere dönüşmüştür. Asena eserde kullandığı kelime seçimleriyle kurgu içinde gerçek dünyada ataerkil topluma dair verdiği mesajlar ile kadınların toplum yüzünden yaşadığı sorunların gerçekçiliğini arttırmıştır. Eserin çocukluktan erişkinliğe kadar kahraman anlatıcı bakış açısıyla bir kadının hayat hikayesini anlatması okura kadınların hayatındaki her döneme ait problemleri salt bir gerçeklikle vurgulamış kadının özgürlüğünü geri kazanmaya çalışırken kazandığı farkındalığı bilinç akışı, iç monolog gibi tekniklerle başarıyla sunmuştur. Küçük yaştan itibaren aile hayatında yaşadığı problemlerin odak figürün ilişki seçimlerine ve özgürlük kavramı hakkındaki anlayışına etkisi ilk yaptığı evlilikle okura sunulmuş, ailenin birey gelişimindeki önemi bir kere daha vurgulanmıştır. Çevresindeki tüm insanların aksine *“sivri bir kadın”* olmayı başarmış adını eserin sonunda hayatının aşkı olarak adlandırabileceği Aydın yerine kendi kariyerini seçmesi üzerine öğrendiğimiz alana yabancı dillerde uyum ve ahenk olarak tanımlanmaktadır. Anlatıcının odak figür için bu adı seçmesinin ardında sivri kadının Türk toplumuna ne kadar yabancı olduğu ve odak figürün kendi özgürlüğü için yaptığı seçimler sayesinde ataerkil toplumda ahenk ve uyum içinde yaşayabildiğini göstermektedir. Kadının toplumda özgürlüğünü kazanabilmesi için yabancılaşması gerektiğini

aktaran bu ad odak figürün hayatını özetlemek için kullanılabilir niteliktedir. Küçüklüğünde, kariyer hayatında, ailesinde, evli arkadaşlarında görülemeyecek bir ideolojiye sahip olması nedeniyle yalnızlaşması, topluma yabancılaşmasıyla kavuştuğu özgürlük onun farklı, sivri bir kadın olmasında neden olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Asena, D.A. (1987). *Kadının Adı Yok*. Türkiye: Doğan Kitabevi

Dastagir, A.E.D.(2017, 16 March). *A Feminist Glossary Because We Didn't All Majör In Gender Studies*. Erişim Tarihi: 12 Ocak 2021

<https://www.usatoday.com/story/news/2017/03/16/feminism-glossary-lexicon-language/99120600/>

Topkara, E.T. (2016). “*Duygu Asena'nın “Kadının Adı Yok” Adlı Eserine Feminist Bir Yaklaşım*”

Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>